

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 7 Sayı: 30 Volume: 7 Issue: 30

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

İLKÖĞRETİM 6. SINIF VE ORTAÖĞRETİM 9. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MEKÂNSAL BİLİŞ VE KRONOLOJİ BİLGİLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

COMPARISON OF SPATIAL COGNITION AND CHRONOLOGY KNOWLEDGE OF THE STUDENTS OF GRADE 6 IN PRIMARY EDUCATION AND GRADE 9 IN SECONDARY EDUCATION

Hasan IŞIK•

Öz

Çalışmada, Türkiye’de yenilenerek uygulamaya konulan ilköğretim sosyal bilgiler dersini alan 6. sınıf ile tarih dersini alan 9. sınıf öğrencilerinin mekânsal biliş ve kronoloji bilgilerinin karşılaştırılmasına yer verilmiştir. Bu amaçla her iki düzeyde ortak bir konu olan ilk Türk devletleri tarihi konusu seçilmiş ve bu konuyu kapsayan bir öğrenci bilgi testi ölçeği uygulanmıştır. Çalışmada, ilgili konuların öğretimine ilişkin öğretim programları ve ders kitapları bağlamında bir durum değerlendirmesi yapılmaya çalışılmıştır. Araştırmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Bu amaçla, araştırmacı tarafından geliştirilmiş 10 maddeden oluşan ve Kuder-Richardson (21) formülüyle hesaplanan güvenilirlik katsayısı 0,91 olan “İlk Türk Devletleri Tarihi Konularına İlişkin Bilgi Testi” kullanılmıştır. Yapılan çalışma ve istatistikî verilerin değerlendirilmesi sonucunda; mekânsal biliş ve kronoloji bilgileri konusunda iki sınıf arasında beklenmedik farklı sonuçlar elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tarih Öğretimi, Sosyal Bilgiler Öğretimi, Mekânsal Biliş, Kronoloji Bilgisi.

Abstract

In the present study, it was aimed to compare spatial cognition and chronology knowledge of the students of grade 6 of primary education who learn social studies that were renewed and applied in Turkey and of the students of grade 9. For this purpose, the subject of the first Turkish states which is the mutual subject of the both levels was selected and a student knowledge test scale which contains this subject was applied. In the present study, it was tried to make an incident evaluation within the context of educational programs and text books concerning the relevant subjects. In the research, a general scanning modal was used. For this purpose, the “Knowledge Test Related to History of the First Turkish States” which was developed by the researcher and composed of 10 articles and had the reliability coefficient of 0,91 calculated with the formula of Kuder-Richardson (21) was used. As a result of evaluating the study and statistical data; unexpectedly different results were obtained between the two grades in terms of spatial cognition and chronology knowledge.

Keywords: History Education, Social Studies Education, Spatial Cognition, Chronology Knowledge.

1. Giriş

Türkiye’de 2004 yılından başlamak üzere hem ilköğretim hem de ortaöğretim programlarında eğitimde çağdaş yaklaşımlar da göz önüne alınarak yeniden yapılandırma çalışmaları yapılmıştır. İlköğretim 4 ve 5. sınıflarda 2005-2006 öğretim yılından; 6 ve 7.

• Yrd. Doç. Dr., Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi.

sınıflarda ise 2006-2007 öğretim yılından itibaren sosyal bilgiler dersinin programları uygulanmıştır (MEB, 2005). Lise 1, 2, 3 ve 4. sınıflarda okutulan tarih derslerinin öğretim programları ise 2007 yılında uygulanmaya başlanmıştır (TTKB, 2013).

Bu iki dersin yeniden yapılandırılmasında çağdaş yaklaşımların gözetildiği belirtilmesine rağmen derslerin öğretim programı ve kitaplarında gerek yöntem gerekse ders kitaplarının içeriği yönünden bir dizi yaklaşım farklılıkları olduğu görülmüştür. Örneğin; ilköğretim programları çerçevesinde öğrenci çalışma kitapları okullarda uygulanırken, ortaöğretim ders kitaplarında böyle bir yaklaşım tercih edilmemiştir. Bir diğer örnek verilecek olursa; ilköğretim sosyal bilgiler ders kitaplarında ve öğretim programlarında aktif öğretim yöntemlerine daha fazla yer verildiği görülmektedir. Bu nedenle de bu iki dersi alan öğrencilere uygulanan farklı yaklaşımlar araştırma sonucu ile ilişkilendirilmeye çalışılmıştır.

Tarih ve sosyal bilgiler derslerine bakıldığı zaman birçok ortak tarih konusunun yer aldığı görülmektedir ki bunlardan birisi de ilk Türk devletleri tarihi konularıdır. Sosyal bilgiler 6. sınıf ders kitabının üçüncü ünitesi olan "İpek Yolunda Türkler" ünitesi ile 9.sınıf tarih ders kitabının üçüncü ünitesi olan "İlk Türk Devletleri", dördüncü ünitesi olan "İslam Tarihi ve Uygarlığı", beşinci ünitesi olan "Türk-İslam Devletleri" konuları benzerlik göstermektedir. Bu çerçevede çalışmada, ilköğretim 6. sınıf ve ortaöğretim 9. sınıfta ortak olan bu konular örnek olarak belirlenmiş ve bu örnek tarih konusu üzerinden her iki sınıf düzeyi mekânsal biliş ve kronoloji bilgisi açılarından karşılaştırılmaya çalışılmıştır. Ayrıca çalışmada her iki sınıfın ders kitaplarında kullanılan fotoğraf, harita, eş zamanlı tarih şeridi gibi görsel malzemelerin sayıları tespit edilmiştir. Konuyla ilgili bu çerçevede 5 adet mekânsal biliş, 5 adet de kronoloji bilgisi ile ilgili bilgi testi uygulanmış ve bu testten elde edilen sonuçlara yer verilmiştir.

Araştırmada bu iki sınıf düzeyinin seçilmesinde, öğrencilerin mekânsal biliş ve kronoloji bilgisi açısından en çok sorunu ilk Türk Devletleri konusunun öğreniminde yaşadıklarının düşünülmesi etkili olmuştur. İlk Türk Devletleri'nin kurulduğu Orta Asya hem mekânsal olarak öğrencilere uzak gelmekte hem de ilk Türk Devletleri konusu zaman olarak tarihte çok geriye gitmektedir. Ayrıca Türk tarihinin bu konularının yer aldığı zaman diliminde Arabistan'da İslam dini ortaya çıkmış ve yayılmaya başlamıştır. Bu durumunun ders kitaplarında verilme şeklinin özellikle eş zamanlı tarih öğretimi açısından öğrencilerin kronoloji bilgilerinin oluşumunda sorunlar ortaya çıkardığı düşünülmektedir.

Ders kitabı ilgili olduğu programın ön gördüğü ders amaçlarının yazılı ve görsel unsurlar kullanılarak öğrenciye dolaysız bir biçimde kazandırılmasını amaçlayan, öğrencinin gelişim özelliklerine ve bilgi seviyesine uygun olarak bilişsel ve duyuşsal becerilerle donatılmış metinlerden oluşan, öğrencilerin zihinsel tasarımının oluşumunda büyük etkisi olan, öğrenme hızlarına uygun çalışma olanağı sağlayan, öğretim programlarının ilkeleri doğrultusunda hazırlanan ve içerdiği bilgileri öğrenciye sunan bir öğrenme ve öğretme materyalidir (Evin ve Kafadar, 2004: 294; Tertemiz vd., 2004: 34; Demirezen, 2007: 7; Öztaş ve Turan, 2009: 9; Hızarcı; 2009: 23; Cinkılıç, 2010: 22; Şahin, 2011: 1). Hatta ders kitaplarının öğretim programlarından daha öne çıktığı, gerek öğretmenler gerekse öğrenciler tarafından bağlayıcı olan noktanın dersin kitabı olduğunu söylenebilir.

Araştırmada örnek olarak seçilen ilk Türk devletleri tarihi konularının yer aldığı 6. sınıf sosyal bilgiler ve 9. sınıf tarih dersinin program ve kitaplarının içeriği analiz edilerek, ilgili tarihi dokümanlara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir. Bu şekilde; araştırmada öğrencilerin mekânsal biliş ve kronoloji bilgisi ile ilgili elde edilen görsel veriler, öğrenciler arasında oluşan istatistikî farklılıkların nedenleri ile ilişkilendirilmeye çalışılmıştır. Bu konuda 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı (MEB, 2011) ve 9. sınıf tarih ders kitabı (Okur vd., 2011) incelenmiştir. Her iki kitapta ve bu kitapların öğretim programlarında araştırmamıza konu olan ünitenin içeriğinde kullanılan tarihi dokümanlar şu şekildedir:

Tablo 1: Altıncı ve Dokuzuncu Sınıf Öğretim Programları ve Ders Kitaplarında Yer Alan “İlk Türk Devletleri Tarihi Konuları”nın İçeriğinde Yer Alan Tarihsel Doküman Türlerinin Değerlendirilmesi

	6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programındaki “İpek Yolunda Türkler” ünitesinde önerilen doküman listesi	6.Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı “İpek Yolunda Türkler” ünitesi doküman listesi	9. Sınıf Tarih Dersi Öğretim Programındaki “İlk Türk Devletleri, İslam Tarihi ve Uygarlığı, Türk İslam Devletleri” ünitelerinde önerilen doküman listesi	9. Sınıf Tarih Ders Kitabı “İlk Türk Devletleri, İslam Tarihi ve Uygarlığı, Türk İslam Devletleri” üniteleri doküman listesi
1. Harita	2	11	7	17
2. Temsili resim	0	15	1	13
3. Görsel fotoğraf	3	49	3	52
4. Eş zamanlı tarih şeridi	1	1	3	3
5. Tek zamanlı tarih şeridi	0	4	0	0
6. Tablo/ Şema	0	0	2	11

Tablo 1’de, ilgili dokümana derslerin öğretim programlarında yapılan yönlendirmeler ile bu dokümanın ders kitaplarında kaç adet yer aldığı tespit edilmiştir. Tablo 1 incelendiğinde tarih öğretiminde kullanılan tablo ve şemalara hem 9. sınıfın öğretim programında yönlendirme yapılmış, hem de ders kitabında yer verilmişken; 6. sınıf sosyal bilgiler öğretim programı ve kitabında hiç yer verilmemiştir. Harita görseline ise; 9. sınıf tarih ders kitabında daha fazla yer verilirken, temsili resim konusunda 6. sınıf sosyal bilgiler kitabında daha fazla yer verilmiştir. Görsel fotoğraf konusunda ise hemen hemen iki sınıf düzeyinin aynı olduğu dikkat çekmektedir. Eş zamanlı tarih şeritleri 6. sınıf öğrencileri için daha faydalı olacağı düşünülmeye rağmen 9. Sınıf ders kitabında kullanılanlardan daha az kullanıldığı görülmektedir. Tek zamanlı tarih şeridine ise 9. sınıfta hiç yer verilmemiştir.

Ders kitaplarında kullanılan görsel dokümanlar ile ilgi olarak elde edilen veriler, öğrencilerin bazı konularda gösterdikleri yetersizliklerle ilgili olduğu düşünülebilir (Tablo 1). Yapılan bir araştırmada, ilk Türk devletleri tarihi konularının öğretimine ilişkin mekân ve zaman algısı konularında sorunlar tespit edilmiştir (Gökçe ve Işık, 2011: 563-564). Bu sorunların bu araştırmada ortaya konulan durumla ilişkili olduğu düşünülebilir. Bu çalışmada bu sorunlardan hareketle hazırlanan “İlk Türk Devletleri Tarihi Konularına İlişkin Bilgi Testi” kullanılarak 6. ve 9. sınıfta okuyan öğrenciler mekânsal biliş ve kronoloji bilgileri açısından karşılaştırılmış ve iki sınıf arasında ortaya çıkan farklılıklar değerlendirilmiştir.

Safran (2006: 32), öğrencilerin somut işlemler aşamasına geçişinin 11 yaş civarında gerçekleştiğini, gençlerin tarih anlayışında soyut kavramlarla düşünme kapasitesinin 15 yaşından sonra daha çok geliştiği göz önüne alınırsa, 6. sınıf yaşı olan 12 yaş ve 9. sınıf yaşı olan 15 yaşa yönelik kitaplarda kullanılan dokümanların niteliksel ve niceliksel olarak farklılık göstermesinin önemli olduğunu belirtmiştir. Safran (2006: 85) ayrıca, tarih öğretiminin temelinde “mekân” kavramının büyük önem arz ettiğini vurgulamıştır. Öğrencilerin olayların geçtiği yerlere ait somut bilgilere sahip olması bu mekânların önemiyle ilgili algılamalarını belirgin şekilde etkilemektedir (Öztürk, 2010: 83). Müfredatların ve ders kitaplarının yöntem, teknik ve içerik açısından yetersiz kalması nedeniyle, tarihi olayların geçtiği mekânlar öğrencilerin zihninde tam olarak şekillenmemektedir.

Tarih derslerinde, çocuklardan içinde buldukları dünyadan çok uzak olan tarihi olayları, mekânları ve konuları kavramalarını istemekteyiz. Bu durum, dersin, öğrencilerin hafızalarında yer etmelerini güçleştirmektedir. Bu problemi tarih ders kitaplarında görsel materyallerin (fotoğraf, resim, harita, temsili resimler, karikatür, belge, gazete, gravür, vb.) kullanılmasıyla çözebiliriz.

Tarih biliminde zaman kavramının da önemli bir yeri vardır. Tarih öğretiminde tarihsel kronoloji öğretimi önemlidir. Tarihte yer alan olayların öncelik-sonralık ilkesine göre belli bir sıraya dizilmesi kronolojidir. Kronolojik olaylar, tarihin yapı taşlarından birini oluşturmaktadır.

Kronoloji, hatırlatıcı bir zihinsel çerçeve işlevini görerek tarihin daha kolay anlaşılmasını sağlar (Şimşek, 2010: 77). Okullarda tarih öğretiminin amaçlarından birisinin de öğrencilerin kronoloji bilgisinin geliştirilmesi olduğu belirtilmektedir (Pluckrose, 1991: 9). Zaman algısı da dil gibi, kişinin doğuştan getirdiği bir takım yetileri sosyal etkileşimle geliştirmesi esasına dayanan bir beceri olduğu için öğrenilmesi gerekir. Ancak, zaman doğası itibarıyla soyut olduğu için çocuklar onu birden bire anlamakta, kavramakta zorlanırlar (Safran ve Şimşek, 2009: 543).

Hiç şüphesiz bu zaman algısı probleminin aşılmasında ders kitaplarında kullanılan tarih şeritlerinin çok önemli bir yeri vardır. Yukarıda yer alan Tablo 1 de görüldüğü gibi; eş zamanlı tarih şeritlerinin kullanılmasına yönelik 6. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında 1 direktif yer alırken; ders kitabında da 1 tane eş zamanlı tarih şeridine yer verilmiştir. Bunun yanında hem 9. sınıf tarih öğretim programında hem de ders kitabında 3 adet eş zamanlı tarih şeridine yer verilmiştir. Tek zamanlı tarih şeridi ise 6 sınıf öğretim programında yer almazken, ders kitabında 4 tane yer almış; 9. sınıf tarih ders kitabında ve öğretim programında ise hiç yer verilmemiştir. Ders kitapları incelendiğinde, eş zamanlı tarih şeritlerinin yetersiz olduğu, aynı dönemde farklı bölgelerde neler olduğuna ilişkin karşılaştırmaların yer almadığı görülmektedir. Buna göre; ilk Türk devletleri tarihinin öğretimine ilişkin konularda kronoloji algısını geliştirecek tarih şeritlerinin yetersiz olduğu söylenebilir. Ders kitaplarında tarih şeridi ve eş zamanlı tarih anlayışına ilişkin materyallerin yetersiz olmasının öğrencilerde kronoloji becerisinin gelişmesi açısından olumsuz bir duruma neden olduğu düşünülmektedir.

Zaman algısını olumsuz etkileyen bir diğer husus da hem ilköğretim hem de ortaöğretim ders kitaplarında yer alan haritalarda farklı dönemlerde yaşamış devletlerin komşuyumuş gibi gösterilmesidir. Örneğin; ortaöğretim 9.sınıf tarih ders kitabında (Okur vd., 2011: 81) Büyük Hun Devleti, Avrupa Hun Devleti ve Ak Hun Devleti aynı haritada sınır komşusu gibi gösterilmiştir. Bu durumda bahsi geçen devletlere ilişkin yeteri kadar kronoloji bilgisi olmayan öğrenciler bunları aynı tarihi dönemde yaşamış gibi düşünmektedirler (Gökçe ve Işık, 2011: 567). Kronoloji ve zaman algısıyla ilgili sorunların çözülebilmesi için tarih şeritlerinin daha fazla kullanılması, Türk tarihi ile ilgili konular öğretilirken dünyada yaşanan gelişmelere de yer verilmesi, kullanılan haritaların algı yanlışlarına neden olmayacak nitelikte olması gerekmektedir.

Tablo 1 incelendiğinde, 6. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında haritalara yönelik 2 direktif varken, ders kitabında ise 11 tane harita kullanılmıştır. Bunun yanında 9. sınıf tarih dersi öğretim programında ise 7, ders kitabında ise 17 haritaya yer verilmiştir. Burada 9. sınıf tarih dersinde daha fazla haritaya yer verildiği görülmektedir. İlk Türk devletleri tarihi konularının öğretimine ilişkin mekân temelli sorunların çözülmesi için ders ve etkinlik kitaplarında tarihi nitelikli haritaların yanı sıra güncel siyasi ve fiziki haritalar kullanılmalıdır.

2. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, veri toplama araçlarının hazırlanması, verilerin toplanması ve değerlendirmesiyle ilgili bilgiler verilmiştir.

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmada, 6. sınıf sosyal bilgiler ve 9. sınıf tarih dersini alan öğrencilere bilgi düzeylerini ölçmek için sorular sorulmuştur. Elde edilen istatistikî veriler ile her iki sınıf düzeyi arasında karşılaştırma yapılmış ve sınıflar arasındaki farklılıklar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Elde edilen veriler ile bu iki sınıf arasındaki farklar ders kitapları ve ilgili derslerin öğretim programları ile ilişkilendirerek kitaplardaki yaklaşım ve içerik farkı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırma Türkiye'nin farklı illerinde ve farklı okul türlerinde okuyan, seçkisiz örneklem yoluyla ulaşılan 180 altıncı sınıf öğrencisi ile 320 dokuzuncu sınıf öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Uygulama sonunda bulgular, SPSS 15.0 veri analiz programıyla değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır. Bu kapsamda puan farklılıklarının anlamlı olup olmadığını sınamak amacıyla bağımsız gruplar için t-testi kullanılmıştır.

Veri Toplama Araçlarının Hazırlanması

İlk Türk devletleri tarihi konularına ilişkin öğrenci bilgi testi hazırlanırken ilk olarak 15 madde yazılmış ve bunlar gözden geçirildikten sonra testteki madde sayısı 10'a indirilmiştir. Test, ön deneme için 2 ilköğretim okulu ile 3 ortaöğretim okulunda 150 sosyal bilgiler ve tarih dersini alan öğrenciye uygulanmıştır. Verilerin analizi, SPSS 15.0 ile yapılmış ve her maddenin ayırt etme gücü hesaplanmış; aralarından teste en uygun görülen maddeler seçilerek esas test oluşturulmuştur. Bu testin Kuder Richardson 21 (KR-21) katsayısı ile hesaplanan güvenilirlik katsayısı ise 0,91 olarak bulunmuştur.

Verilerin Toplanması

Ölçek ve testlerin uygulanmasında aşağıdaki işlem basamakları takip edilmiştir.

1. Araştırmada kullanılacak "İlk Türk Devletleri Tarihi Konularına İlişkin Öğrenci Bilgi Testi" geliştirilmiştir.
2. Güvenirlilik testi için test 6 ve 9. sınıf öğrencilerine uygulanmıştır.
3. Hazırlanan ölçek ve testin güvenilirlik ve geçerlilikleri yapılmıştır.
4. İstanbul, Ankara, Konya, Van, Malatya, Isparta, Kütahya, Rize, Aksaray, Niğde ve Nevşehir illerinde farklı okul türlerinde 6 ve 9. sınıf öğrencilerine yönelik "İlk Türk Devletleri Tarihi Konularına İlişkin Öğrenci Bilgi Testi" uygulanmıştır.
5. Veriler SPSS veri analizi programına aktarılmış ve bunlar üzerinde frekans ve yüzdeler hesaplamaları yapılmıştır.
6. Elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

Gruplardaki katılımcıların mekânsal biliş ve kronoloji bilgisi belirlenmeye çalışılmıştır. Öğrencilere uygulanan bilgi testi ile öğrencilerin alanla ilgili durumları tespit edilmeye çalışılmıştır. 6. ve 9. sınıflarından elde edilen veriler karşılaştırılarak sınıflar arası farklılıklar belirlenmiştir.

3. Bulgular ve Yorum

Çalışmada öncelikle 6. sınıf sosyal bilgiler dersi ile 9. sınıf tarih dersini alan öğrencilerin sınıf düzeylerine göre mekânsal biliş ve kronoloji bilgisi ile ilgili bilgi testi puan ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları üzerinde durulmuştur. Daha sonra sırasıyla; 6. sınıf ve 9. sınıf öğrencilerin mekânsal biliş ve kronoloji bilgilerine yönelik bilgi testi puanlarının sınıf düzeyine bağlı olarak değerlendirilmesi yapılmıştır.

Altıncı ve Dokuzuncu Sınıf Öğrencilerin Mekânsal Biliş ve Kronoloji Bilgisi ile İlgili Bilgi Testi Puanlarının Sınıf Düzeyine Bağlı Olarak Değerlendirilmesi

Tablo-2 incelendiğinde 6. sınıf öğrencilerinin mekânsal biliş ve kronoloji bilgisi ile ilgili bilgi testi puan ortalaması 10,20; 9. sınıf öğrencilerinin bilgi testi puan ortalaması ise 9,52 olduğu, mekânsal biliş ve kronoloji bilgisi ile ilgili bilgi testi puan ortalaması 6. sınıf öğrencilerinin lehine olduğu görülmektedir. Yapılan t-testi sonucunda ise öğrencilerin mekânsal biliş ve kronoloji bilgisi ile ilgili bilgi düzeylerinde sınıfa göre anlamlı farklılık vardır ($t_{(416,389)} = 3.276; p < 0.01$).

Tablo 2.: Sınıf düzeylerine göre öğrencilerin mekânsal biliş ve kronoloji bilgisi ile ilgili bilgi testi puan ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları

Bağımlı Değişken	Sınıf	N	\bar{X}	SS	Sd	t	p
Orta Asya Türk Tarihi Konularının Öğretimi ile İlgili Bilgi Testi Puanı	6	180	10,0	2,08	416,389	3,276	,001(*)
	9	320	9,52	2,40			

p<.01

Araştırmada; mekânsal biliş ve kronoloji bilgisi ile ilgili yapılan bilgi testinde öğrencilerin sınıf düzeylerinin konuya ilişkin bilgi düzeylerine etkisi olduğu görülmüştür. Özellikle de bu konuda 6. sınıf sosyal bilgiler dersi alan öğrencilerin bilgi düzeylerinin ortalamasının 9. sınıf tarih dersi alan öğrencilerden daha yüksek çıkması ilgi çekici bulunmuştur.

Araştırmada, 6. sınıf sosyal bilgiler ve 9. sınıf tarih dersini alan öğrenciler arasında 6. sınıf öğrencilerinin lehine sonuçlara ulaşılmasında 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının barındırdığı özelliklerden de kaynaklanmış olacağı düşünülmektedir. Konuyla ilgili yapılan bir araştırmada, 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı ile ilgili olarak öğretmenlerin kitabın dil ve anlatımına ilişkin değerlendirmelerinin 3,8 ortalama ile çoğunlukla katılıyorum ifadesine karşılık geldiği ve ders kitabını dil ve anlatım açısından büyük ölçüde yeterli buldukları sonucuna varılmıştır (Çetin, 2008: 50). Ayrıca öğretmenlere göre; sosyal bilgiler ders kitabı olması gereken öğeleri içermekte, bilimsel içerik, kitaba ait görsel düzen, dil ve anlatım faktörleri eşit derecede yeterli, sonra sırasıyla fiziksel yapı ve değerlendirme soruları yeterli olup, yardımcı materyaller ve hazırlık çalışmaları ise kitabın zayıf yönler olarak görülmektedir (Çetin, 2008: 65). Bunun yanında tarih öğretmenlerinin ortaöğretim 9. sınıf tarih ders kitabının eski çağ tarihi ve Eski Türk tarihi konularından oluşan II. ve III. üniteleri ile ilgili olarak tarih öğretmenlerinin tutumları ve görüşlerinin araştırıldığı başka bir araştırma sonucunda, tarih öğretmenleri bu konuların işlenişinde öğrencilerin aktif olduğu etkinliklere yer verilmesi (Yılmaz, 2010: 202) gerektiği düşüncesindedirler. Yapılan bir araştırmada da, ders kitabındaki görsellere yöneltilen soruların çeşitliliği ve öğrenciden konuyla ilgili çıkarımlarda bulunmalarını sağlayıcı, bilgiyi kendilerinin inşa etmelerine yardımcı olmaları konusunda 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 9. sınıf tarih ders kitabına göre daha iyi durumda olduğu belirtilmiştir (Cinkılıç, 2010: 81).

Yaptığımız araştırmada bazı konularda 6. sınıf öğrenci sonuçlarının 9. sınıf öğrenci sonuçlarının lehinde çıkmış olmasında 6. sınıf ders kitabı ile beraber sunulan çalışma kitaplarının olumlu manada etkisi olduğu düşünülebilir. 9. sınıf tarih derslerinde etkinliklere ve özelliklede çalışma kitabına yer verilmemiş olmasının bu farkın ortaya çıkmasında etkili olduğu düşünülmektedir. Bunun yanında yukarıda yer verilen ve konuyla ilgili yapılan diğer araştırmalar göz önüne alındığında; ders kitabı içeriği açısından 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitap içeriği ve özelliklede kullanılan dokümanlar açısından 9. sınıf tarih ders kitabından daha nitelikli olduğu düşünülebilir.

Altıncı ve Dokuzuncu Sınıf Öğrencilerin Mekânsal Bilişine Yönelik Bilgi Testi Puanlarının Sınıf Düzeyine Bağlı Olarak Değerlendirilmesi

Tablo-3'te görüldüğü gibi 6. sınıf öğrencilerinin mekânsal bilişine yönelik bilgi testi puan ortalaması 4,04; 9. sınıf öğrencilerinin bilgi testi puan ortalaması ise 4,11 olup mekânsal bilişine yönelik bilgi testi puan ortalaması çok az bir farkla 9. sınıf öğrencilerinin lehinedir. Yapılan t-testi sonucunda ise öğrencilerin mekân algısına yönelik bilgi düzeylerinde sınıfa göre anlamlı bir farklılık yoktur ($t_{(415,153)} = -,688; p>0.05$).

Tablo 3: Sınıf düzeylerine göre öğrencilerin mekânsal biliş ile ilgili bilgi testi puan ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları

Bağımlı Değişken	Sınıf	N	\bar{X}	SS	Sd	t	p
Mekânsal Biliş ile İlgili Bilgi Testi Puanı	6	180	4,04	1,09	415,153	-,688	,492
	9	320	4,11	1,26			

Mekânsal biliş ile ilgili yapılan bilgi testinde öğrencilerin sınıf düzeylerinin birbirine çok yakın olduğu, çok az bir fark ile 9. sınıf öğrencilerinin ortalamasının daha yüksek çıktığı görülmüştür (Tablo 3). Bu konuda 9. sınıfların lehine çıkan farkın normal şartlarda daha fazla beklenmesi göz önüne alındığında, elde edilen sonuç dikkat çekici bulunmuştur. Azda olsa

farkın 9. sınıf lehine çıkması, 9. sınıf ders kitabında haritalara daha fazla yer verilmiş olması ve öğrencilerin içinde buldukları yaş gurubunun özellikleri ile ilişkilendirilebilir.

Araştırmada yukarıda da belirtildiği gibi, 6. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında haritalara yönelik 2 direktif varken, ders kitabında ise 11 tane harita kullanılmıştır. Bunun yanında 9. sınıf tarih dersi öğretim programında ise 7, ders kitabında ise 17 haritaya yönelik yönlendirmeye yer verilmiştir. İlk Türk devletleri tarihi konularının öğretimine ilişkin mekân temelli sorunların çözülmesi için ders ve etkinlik kitaplarında tarihi nitelikli haritaların yanı sıra güncel siyasi ve fiziki haritalarında kullanılmasının önemi burada öne çıkmaktadır. Burada elde edilen sonuçtan hareketle 9. sınıf tarih ders kitaplarında yer verilen harita sayılarının ve niteliklerinin artırılması ileri sürülebilir.

Ders kitaplarının niteliği, kullanılan dokümanların yerinde ve konu ile ilgili olması, ders kitaplarında tarihi olay ve olgularla ilgili kanıtlara yer verilmesi ve kullanılan bu kanıtların etkili bir şekilde kullanılması da tarih öğretimi açısından gereklidir. Hal böyle iken, 6. sınıf sosyal bilgiler ve 9. sınıf tarih derslerinde aynı konunun verilisinde farklılar göze çarpmaktadır. Örneğin ortaöğretim 9.sınıf tarih öğretim programının bu araştırmaya ilişkin ünitesinde “Orta Asya’nın coğrafi özelliklerini tanıy.” (TTKB, 2013) kazanımı yer almasına rağmen; açıklamalar kısmında Orta Asya’nın günümüzdeki durumuna ilişkin bir ifade yer almamaktadır. Ders kitabında (Okur vd., 2011: 71) ise; bu kazanıma ilişkin birkaç fotoğraf ve Orta Asya’nın coğrafi sınırlarının tanımlanması dışında hiç bir veri bulunmamaktadır. Benzer durum ilköğretim sosyal bilgiler ders kitapları için de geçerlidir. Örneğin 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında (Komisyon vd., 2012: 61-75), “İpek Yolunda Türkler” ünitesinde günümüz Orta Asya’sına ilişkin kayda değer bir bilgi yer almamaktadır Oysa bu ünite işlenirken en önemli materyaller arasında siyasi ve fiziki haritalar olmalıdır. Ancak ders kitaplarında bu devletlerin kurulduğu yerlerin bugün hangi ülke sınırları içersinde yer aldığını gösteren haritalar kullanılmadığından, konular işlenirken öğrencilerin zihninde herhangi bir coğrafi bölge canlanmamaktadır. Ders kitaplarında “Türklerin Ata yurdu Orta Asya” gibi kavramlar yer almasına rağmen konular görsel materyallerle desteklenmediğinden öğrenciler ata yurdu olan Orta Asya’da bugün hangi ülkeler olduğunu algılayamamaktadır (Gökçe ve Işık, 2011: 565-566).

Altıncı ve Dokuzuncu Sınıf Öğrencilerin Kronoloji Bilgisine Yönelik Bilgi Testi Puanlarının Sınıf Düzeyine Bağlı Olarak Değerlendirilmesi

Tablo-4’den de anlaşılacağı gibi 6. sınıf öğrencilerinin kronoloji bilgisine yönelik bilgi testi puan ortalaması 2,22; 9. sınıf öğrencilerinin bilgi testi puan ortalaması ise 1,78 olup zaman algısına yönelik bilgi testi puan ortalaması 6. sınıf öğrencilerinin lehinedir. Yapılan t-testi sonucunda ise öğrencilerin zaman algısı ile ilgili bilgi düzeylerinde sınıfa göre anlamlı farklılık vardır ($t_{(498)} = 3,948$; $p < 0.001$).

Tablo 4: Sınıf düzeylerine göre öğrencilerin kronoloji bilgisi ile ilgili bilgi testi puan ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları

Bağımlı Değişken	Sınıf	N	\bar{X}	SS	Sd	t	p
Kronoloji Bilgisi ile İlgili Bilgi Testi Puanı	6	180	2,22	1,24	498	3,948	,000(*)
	9	320	1,78	1,17			

$p < .001$

Uygulama sonucunda, kronoloji bilgisi ile ilgili yapılan bilgi testinde 6. sınıf öğrencilerin sınıf düzeylerinin 9. sınıf öğrencilerinden daha yüksek çıktığı görülmüş ve bu konuda farkın 9. sınıf lehine çıkmasının beklenmesi göz önüne alındığında elde edilen sonuç manidar bulunmuştur. Bunun yanında genel olarak elde edilen ortalamaların her iki sınıf içinde

düşük olması da dikkat çekicidir. 9. sınıf sonuçlarının beklenenden daha düşük çıkmasının nedenlerinden birisi olarak ders kitabında öğrencilerdeki zaman algısını geliştirecek görsel materyallerin niteliğinin ve niceliğinin yetersiz olması ile ilişkilendirilebilir. Bunun yanında zaman algısı konusunda 9. sınıf öğrencilerinin 6. sınıf öğrencilerinden daha düşük sonuç almaları; 9. sınıf tarih ders kitaplarında, öğretim programı ile de ilişkili olarak, ilk Türk devletleri tarihi ve İslam tarih konularının ayrı ayrı üniteler olarak işleniyor olması da etkili olmuş olabilir. 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında ise bu iki konu "İpek Yolunda Türkler" başlıklı bir ünite altında ve bir biri ile de ilişkilendirilerek işlenmektedir. Bu durumun 9. sınıf öğrencilerinin kronoloji bilgisi konusunda sıkıntı yaşamalarına neden olabileceği düşünülebilir.

Burada elde edilen sonuçlardan hareketle, metinlerle birlikte yer alan harita, şekil, fotoğraf, kroki ve planların daha okunabilir ve anlaşılır olması gerektiği söylenebilir. Öğretim programlarındaki içerik ders kitapları için de önem arz etmektedir. Bu sebepten dolayı hazırlanan içerik; modern dünyaya ayak uydurmuş, öğrencinin ve toplumun ihtiyaçlarını karşılayan, onlara cevap veren, öğretim ortamını olumlu etkileyen ve öğrencinin derse ilgisini arttıran bir nitelikte olmalıdır (Öztaş ve Turan, 2009: 8; Cinkılıç, 2010: 24). Bu çerçevede araştırmada elde edilmiş olan sonuçlar üzerinde ders kitabının barındırdığı içeriğin de etkili olabileceği düşünülmektedir.

Yapılan bir araştırmada, yeni müfredata göre yazılan ve araştırmamıza konu olan 9. sınıf tarih ders kitabı görsel malzemenin kalitesi, müfredata uyumluluğu ve pedagojik açılarından maalesef eski müfredata göre yazılmış kitaplarla hemen hemen aynı düzeyde olduğu vurgulanmıştır (Cinkılıç, 2010: 80). Araştırmalarda, yeni müfredata göre yazılan sosyal bilgiler ders kitabında görsel malzemenin daha renkli ve özenli seçildiği, ancak bu konuyla ilgili eksikliklerin tam olarak giderilemediğinin de görüldüğünü belirtilmiştir (Cinkılıç, 2010: 80; Berk, 2008:76). Konuyla ilgili 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabına yönelik yapılan başka bir araştırmada, öğretmenlerin ders kitabına ait görsel düzene ilişkin değerlendirmelerinin 3,8 ortalama ile çoğunlukla katılıyorum ifadesine karşılık geldiği ve ders kitabına ait görsel düzen açısından büyük ölçüde yeterli buldukları sonucuna varılmıştır (Çetin, 2008: 51). Aynı şekilde ortaöğretim tarih ders kitaplarındaki görseller üzerine tarih öğretmenlerinin görüşlerinin alındığı başka bir çalışmada ise (Demircioğlu, 2011); öğretmenlerin çoğuna göre tarih ders kitaplarındaki görseller dikkat çekici değildir. Tarih ders kitaplarındaki görselleri dikkat çekici bulan öğretmenlerin oranı yaklaşık üçte bir civarındadır (Demircioğlu, 2011; 79). Tarih öğretmenlerinin yarısına yakını da, tarih ders kitaplarındaki görsellerin yeterince açık olmadıklarını vurgulamaktadır. Ders kitaplarında yer alan metinlerle görsellerin birbirleriyle uyumlu olup olmadığı ile ilgili olarak öğretmen görüşlerinin alındığı araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısına yakın bir oranı, görsellerin metinle uyumunun söz konusu olmadığını düşünmektedir (Demircioğlu, 2011; 92). Tarih öğretmenleri ile yapılan mülakat sonucunda da tarih öğretmenlerinin ders kitabındaki görsellerin yetersiz olduğunu belirttikleri görülmüştür (Demircioğlu, 2011; 87). Bu son araştırmaları destekleyen bir diğer araştırmaya göre ise; öğretmenlerin 9. sınıf tarih ders kitabının II. ve III. ünitelerindeki konularla ilgili görselleri yetersiz buldukları ortaya konulmuştur (Yılmaz, 2010: iii).

Konuyla ilgili yapılan araştırmalar göz önüne alındığında 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının niteliğinin 9. sınıf tarih ders kitaplarından daha önde olduğu düşünülebilir. Bu açıdan buradaki araştırmada elde edilen iki sınıf düzeyi arasındaki farkın 6. sınıf lehine olması buradaki tespitlerle ilişkilendirilebilir.

4. Sonuç ve Tartışma

Çalışmada, ilköğretim 6. sınıf ve ortaöğretim 9. sınıfta ortak olan ilk Türk devletleri tarihi konuları örnek olarak belirlenmiş ve bu konu üzerinden iki sınıf arasındaki farklar belirli açıdan ortaya konulmaya çalışılmıştır. İki düzey arasında elde edilen farklar bu derslerin öğretim programları ve ders kitapları ile ilişkilendirilerek değerlendirilmeye çalışılmıştır.

6. sınıf öğrencilerinin mekânsal biliş ve kronoloji bilgisi ile ilgili bilgi testi puan ortalaması 10,20; 9. sınıf öğrencilerinin bilgi testi puan ortalaması ise 9,52 olup mekânsal biliş ve kronoloji bilgisi ile ilgili bilgi testi puan ortalaması 6. sınıf öğrencilerinin lehinedir.

Yapılan çalışmada; mekânsal biliş sonuçları 9. sınıf öğrencilerinin lehine çıkarken; kronoloji bilgisi ile ilgili sonuçlar ise 6. sınıf öğrencilerinin lehine çıkmıştır. Mekânsal biliş konusunda 9. sınıf öğrencileri azda olsa beklenen sonucu yansıtıken, kronoloji bilgisi konusunda 6. sınıf öğrencilerinin daha yüksek puan almış olmasının nedenleri konuyla ilgili yapılan diğer araştırmalar ile ilişkilendirerek ortaya konulmaya çalışılmıştır. Özellikle de bu konuda 6. sınıf sosyal bilgiler dersini alan öğrencilerin bilgi düzeylerinin ortalamasının 9. sınıf tarih dersi alan öğrencilerden daha yüksek çıkması ilgi çekici bulunmuştur.

6. sınıf öğrencilerinin mekânsal bilişine yönelik bilgi testi puan ortalaması 4,04; 9. sınıf öğrencilerinin bilgi testi puan ortalaması ise 4,11 olup mekânsal bilişine yönelik bilgi testi puan ortalaması çok az bir farkla 9. sınıf öğrencilerinin lehinedir. Yapılan t-testi sonucunda ise öğrencilerin mekânsal bilişine yönelik bilgi düzeylerinde sınıfa göre anlamlı bir farklılık yoktur ($t_{(415,153)} = -,688$; $p>0.05$).

6. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında haritalara yönelik 2 direktif varken, ders kitabında ise 11 tane harita kullanılmıştır. Bunun yanında 9. sınıf tarih dersi öğretim programında ise 7, ders kitabında ise 17 haritaya yer verilmiştir. Burada 9. sınıf tarih dersinde daha fazla haritaya yer verildiği görülse de ortaya çıkan fark göz önüne alındığında harita görseline ve konuyla ilgili bir dizi etkinliğe daha fazla yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir. İlk Türk devletleri tarihi konularının öğretimine ilişkin mekân temelli sorunların çözülmesi için ders ve etkinlik kitaplarında tarihi nitelikli haritaların yanı sıra güncel siyasi ve fiziki haritalarda kullanılmalıdır.

Araştırmamızda; kronoloji bilgisi ile ilgili yapılan bilgi testinde 6. sınıf öğrencilerin sınıf düzeylerinin 9. sınıf öğrencilerinden daha yüksek çıktığı görülmüştür. 6. sınıf öğrencilerinin kronoloji bilgisine yönelik bilgi testi puan ortalaması 2,22; 9. sınıf öğrencilerinin bilgi testi puan ortalaması ise 1,78 olup kronoloji bilgisine yönelik bilgi testi puan ortalaması 6. sınıf öğrencilerinin lehinedir. Yapılan t-testi sonucunda ise öğrencilerin kronoloji bilgisi ile ilgili bilgi düzeylerinde sınıfa göre anlamlı farklılık vardır ($t_{(498)} = 3,948$; $p<0.001$). Bu konuda öğrencilerin yaş durumu göz önüne alındığında farkın 9. sınıf lehine çıkması beklentisi göz önüne alındığında; elde edilen sonuç manidar bulunmuştur. Ayrıca kronoloji bilgisi puan ortalamasının genel olarak her iki sınıfta da düşük olduğu da görülmektedir.

Konuyla ilgili olarak her iki sınıfın ders kitaplarının incelenmesi sonucunda; özellikle tek zamanlı tarih şeritlerine 6. sınıf ders kitabında kullanılırken, 9. sınıfta hiç yer verilmediği görülmektedir. Tarih derslerinde, çocuklardan içinde buldukları dünyadan çok uzak olan tarihi olayları ve konuları kavramalarını istenilmektedir. Bu durum, dersin, öğrencilerin hafızalarında yer etmelerini güçleştirmektedir. Bu problem tarih ders kitaplarında görsel materyallerin (fotoğraf, resim, harita, temsili resimler, karikatür, belge, gazete, gravür, vb.) kullanılmasıyla çözülebilir. Kronoloji bilgisi probleminin aşılmasında ders kitaplarında kullanılan tarih şeritlerinin çok önemli bir yeri vardır. Test sonucunda, kronoloji bilgisine yönelik bilgi testi puan ortalamasının her iki sınıfta düşük çıkmasında tarih şeritlerine gerektiği gibi yer verilmemesinin etkisi olduğu düşünülmektedir. Araştırmada, eş zamanlı tarih şeritlerinin kullanılmasına yönelik 6. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında bir tane direktifin yer aldığı; ders kitabında da bir tane eş zamanlı tarih şeridine yer verildiği belirlenmiştir. Bunun yanında 9. sınıfın tarih dersinin hem öğretim programında hem de ders kitabında üçer adet eş zamanlı tarih şeridine yer verildiği görülmüştür. 6 sınıf öğretim programında tek zamanlı tarih şeridi yer almazken, ders kitabında ise dört tane yer almış; 9. sınıf tarih ders kitabında ve öğretim programında ise hiç yer almamıştır. Ders kitapları incelendiğinde, eş zamanlı tarih şeritlerinin yetersiz olduğu, aynı dönemde farklı bölgelerde neler olduğuna ilişkin karşılaştırmaların yer almadığı da görülmektedir. Buna göre; ilk Türk devletleri tarihinin öğretimine ilişkin konularda kronoloji algısını geliştirecek tarih şeritlerinin

yetersiz olduğu söylenebilir. Ders kitaplarında tarih şeridi ve eş zamanlı tarih anlayışına ilişkin materyallerin yetersiz olmasının öğrencilerde kronoloji becerisinin gelişmesi açısından olumsuz bir duruma neden olduğu düşünülmektedir. Tarih öğretiminin temel unsurlarından biri olan kronoloji becerisinin geliştirilmesi amacıyla ders kitaplarında tarih şeritlerine daha fazla yer verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Bu çerçevede tarihsel zaman ve kronoloji ilk Türk devletleri tarihine ilişkin konuların öğretiminde dikkat edilmesi gereken bir husustur. Öğrenciler ders kitaplarında karşılaştığı bu olayları algılamayla ilgili de sorunlar yaşamaktadırlar. Bunun temel nedenleri arasında, eş zamanlı tarih öğretimine hem müfredat programı içeriğinde hem de ders kitaplarında yeteri kadar yer verilmemesi bulunmaktadır. Bu soruna ilişkin en önemli örnek, ilk Türk devletleri ve İslam tarihine ilişkin konulardır. Ortaöğretim ders kitaplarında bu konular birbirini takip eden ünitelerde yer almaktadır. İlk Türk devletleri tarihi ile ilgili üniteler işlenirken tarih şeridi, harita vb. görsel materyallerde İslam tarihine ilişkin yeteri kadar veri olmadığından öğrenciler bu ünitelerde yer alan bazı olayların aynı yüzyıllarda yaşandığını algılamakta zorlanmaktadır. Örneğin ortaöğretim 9.sınıf tarih ders kitabında (Okur vd., 2011: 85- 88) yer alan Kök Türk Devleti ile ilgili haritalarda İslamiyet ile ilgili veriler yer almamaktadır. İlk Türk devletleri tarihi konuları işlenirken “Aynı dönemde dünyada neler oluyordu?” şeklinde konulara ve bu konuları destekleyecek materyallere de yer verilmemesi nedeniyle öğrenciler daha sonraki ünitelerde karşılaştıkları bazı olayların Kök Türk ya da Uygur Devleti döneminde yaşanan olaylarla aynı dönemde gerçekleştiğini algılayamamaktadır. Ders kitaplarındaki bu tarz kurgular nedeniyle öğrenciler tarafından İlk Türk devletleri tarihi bitmiş, İslam tarihi başlamış gibi bir algılama söz konusudur.

Kronoloji bilgisini olumsuz etkileyen bir diğer husus da hem ilköğretim hem de ortaöğretim ders kitaplarında yer alan haritalarda farklı dönemlerde yaşamış devletlerin komşuymuş gibi gösterilmesi olduğu düşünülmektedir. Örneğin; ortaöğretim 9.sınıf tarih ders kitabında (Okur vd., 2011: 81) Büyük Hun Devleti, Avrupa Hun Devleti ve Ak Hun Devleti aynı haritada sınır komşusu gibi gösterilmiştir. Bu durumda bahsi geçen devletlere ilişkin yeteri kadar kronoloji bilgisi olmayan öğrenciler bunları aynı tarihi dönemde yaşamış gibi düşünmektedirler (Gökçe ve Işık, 2011: 567). Kronoloji bilgisi ile ilgili sorunların çözülebilmesi için tarih şeritlerinin daha fazla kullanılması, Türk tarihi ile ilgili konular öğretilirken dünyada yaşanan gelişmelere de yer verilmesi, kullanılan haritaların algı yanlışlarına neden olmayacak nitelikte olması gerekmektedir.

6. sınıf sosyal bilgiler ve 9. sınıf tarih derslerinin yeniden yapılandırılmasında çağdaş bir yaklaşım gözetildiği belirtilmesine rağmen, derslerin öğretim programı ve kitaplarında gerek yöntem gerekse ders kitaplarının içeriği yönünden bir dizi yaklaşım farklılıkları olduğu görülmüştür. Örneğin; ilköğretim programları çerçevesinde öğrenci çalışma kitapları okullarda uygulanırken, ortaöğretim ders kitaplarında böyle bir yaklaşım tercih edilmemiştir. 6. sınıflarda öğrenci çalışma kitabının kullanılıyor olması mekânsal biliş ve kronoloji bilgisi konusunda 6. sınıf sonuçlarının 9. sınıf sonuçlarına göre daha yüksek çıkmasında etkili olduğu iddia edilebilir. Hiç şüphesiz yapılandırmacı yaklaşımda öğrenci merkezli eğitimin önemi ile ilişkili olarak aktif öğretim yöntemleri göz ardı edilemez. Ders kitapları ile birlikte verilen bu öğrenci çalışma kitapları öğrencilerin aktif olarak konuya katılmasını, öğrendikleri bilgiyi yapılandırmalarını önemli ölçüde etkilediği düşünülmektedir. Her iki sınıf ders programlarının hazırlanmasında yapılandırmacı yaklaşımın göz önüne alındığının belirtilmesi düşünüldüğünde, bu iki sınıf arasındaki araştırmada ortaya çıkan farklılık anlaşılır bulunmayabilir. Bu çerçevede 9. sınıf tarih ders kitabına uygun hazırlanmış, öğrencilerin üzerinde küçük tarihçiler gibi çalışmalar yapacağı, aktif olacakları bir öğrenci çalışma kitabının veya ders kitabı içerisinde uygun çalışma imkânlarının sağlanacağı kitapların hazırlanması önerilebilir. Böylece öğrenciler tarihsel bilgiyi yeniden kurgulama imkânı elde etmiş olacaklardır. Tarihsel bilgiyi yeniden kurgulamak, sağlıklı tarihsel algının ilk şartıdır. Tarih öğretimi, tarihsel bilginin öğrenciler tarafından öğrenilmesini ya da üretilmesini içermektedir (Köksal, 2007: 38). Bu önerinin yapılmasında, hem araştırmada elde edilen veriler hem de

konuyla ilgili burada yer verilen diğer araştırmalar sonucunda, 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 9. sınıf tarih ders kitabına göre daha iyi durumda olduğunun belirtilmiş olmasının etkisi vardır.

KAYNAKÇA

- BERK, Fatih (2008). *Eski ve Yeni İlkretim Sosyal Bilgiler Dersi ğretim Programları ve Ders Kitaplarında Tarih Konularının Karşılaştırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana: ukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlkretim Anabilim Dalı.
- ÇETİN, Aysun (2008). *6. Sınıf Yeni Sosyal Bilgiler Ders Kitabının (2005) ğretmen Görüşlerine Göre İncelenip Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar: Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- INKİLİ, Ersin (2010). *Ortaretim 9. Sınıf Tarih Ders Kitapları ile İlkretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Tarih nitelerindeki Görsel Malzeme Sunumunun Karşılaştırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ortaretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı Tarih ğretmenliği Anabilim Dalı.
- DEMİRIOğLU, Ebru (2011). *Tarih ğretmenlerinin Dokuzuncu Sınıf Tarih Ders Kitabındaki Görseller Hakkındaki Görüşleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Orta ğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı.
- DEMİRZEN, Ayla (2007). *Yeni Sosyal Bilgiler ğretim Programına Göre Hazırlanan Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Anlatım Teknikleri ve ğrencilerin Akademik Başarılarına Etkileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlkretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler ğretmenliği Bilim Dalı.
- EVİN, İlke & KAFADAR, Osman (2004). "İlkretim Sosyal Bilgiler Programının ve Ders Kitaplarının Ulusal ve Evrensel Değerler Yönünden İçerik zmlemesi", *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, S. 2 (3), s. 293-302.
- GÖKÇE, Mustafa & İŐİK, Hasan (2011). "Orta Asya Türk Tarihi Konularının ğretiminde Karşılaşılan Sorunlar zerine Bir Değerlendirme", *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 6/4, Fall 2011, p. 563-592 .
- HIZARCI, S. Hamiyet (2009). *İlkretim 6. Sınıf Yeni Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Okunabilirlik Düzeylerinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlkretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler ğretmenliği Bilim Dalı.
- KÖKSAL, Hüseyin (2007). "Tarih ğretiminde Tarihsel Algının  Boyutu ve Düşünsel Dayanakları", *EKEV Akademik Dergisi*, Volume 31, s. 31-39
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) (2005). *İlkretim Sosyal Bilgiler Dersi ğretim Programı ve Kılavuzu*, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı), Komisyon (2011). *6 Sosyal Bilgiler Ders Kitabı*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- OKUR, Yasemin & GENÇ, İlhan vd. (2011). *Tarih 9*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- ÖZTAŞ, Sezai & TURAN, Refik (2009). "İlkretim Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Tarih nitelerinin İşlenişinde ğretmenlerin Kullandıkları ğretim Yöntemleri", *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, S. 7(4), s. 903-932.
- ÖZTÜRK, Mustafa (2010). "Mekânı Algılama Becerisi", *Tarih Nasıl ğretilir*, Ed. M.Safran, Ankara: Yeni İnsan Yayınevi.
- PLUCKROSE, Henry (1991). *Children Learning History*, Oxford: Basil Blackwell.
- SAFRAN, Mustafa (2006). *Tarih Eğitimi, Makaleler ve Bildiriler*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- SAFRAN, Mustafa & Şimşek, A. (2009). "ocuklarda Zaman Algısının Gelişimi", *The Journal of International Social Research*, Volume 2/6, Winter 2009, s.542-548.
- ŞAHİN, Mehmet (2011). *Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Mesaj Tasarımı İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- ŞİMŞEK, Ahmet (2010). "Kronoloji ve Zaman Algısı", *Tarih Nasıl ğretilir*, Ed. M.Safran, Ankara: Yeni insan Yayınevi, s. 77-83.
- TERTEMİZ, Neşe & Ercan Leyla & Kayabaşı Yücel (2004). "Ders Kitabı ve Eğitimdeki nemi", Ed. L. Kekahmet, *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- TTKB (Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı), (2013). 20.11. 2013 tarihinde <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/72> veri tabanından alınmıştır.
- YILMAZ, A. Aynur (2010). *Tarih ğretmenlerinin Eskiçağ Tarihi Ve Eski Türk Tarihi ğretiminde Karşılaştıkları Sorunlar Ve nerileri (Ankara İli Ortaretim Kurumlarında)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ortaretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı.